N[er] 24. 25 Listopada.

ROK 1828. Wtorek.

GONIEC KRAKOWSKI,

DZIENNIK POLITYCZNY, HISTORYCZNY i LITERACKI.

Dziennik ten wychodzi 3 razy w tydzień, to jest co Wtorek, Czwartek i Sobotę o godzinie 5 wieczór, w Krakowie w drukarni wydawców braci *Gieszkowskich.* Prenumerata kwartalna kosztuje Zp. 6 gr. 15. w mieyscu, pojedyńczy numer gr. 6. w królestwie polskim z pocztą Zp. 10.

XXIV. BULETYN NOWOŚCI POLITYCZNYCH.

ROSSYA. (*Z Wiednia* 15 *Listopada.*) Od wzięcia Warny, nieodbieramy tu dalszych urzędowych doniesień, i bydź może, iż przed zdobyciem Sylistryi niewyjdzie żaden buletyn.--- (*Z Petersburga* 8 *Listo:*) N. Cesarz w nagrodę waleczności przy zdobyciu Anapy, i czynnego działania pod Warną, udzielił admirałowi Greig order S. Jerzego drugiey klassy. --- (*Z Bukarestu* 20 *Paźdz:*) Od dwóch dni, słychać tu w kierunku od Sylistryi nieustający huk dział; ogień zdaje się trwać ciągle dniem i nocą.-- Domyślać się wypada, że woysko rossyjskie wprowadziło już cięzkie działa na bateryę, i że iest bardzo zbliżone do tey twierdzy.-- Turków ma bydź 28,000 w Sylistryi; --- a liczba woyska oblegającego naymniey 30,000 wynosi.

WZIĘCIE WARNY. Dziennik *Goniec Francuski*, takie między innemi daie wyobrażenie o *taktyce* tureckiey, tudzież jey położeniu obecnem, z powodu wzięcia Warny:

„Warna zdobyta, -- flotta rossyjska pania czarnego morza.-- Cóż jey teraz przeszkodzi wysadzić woysko do *Burgas*, lub na płaszczyzny Stambułowi przyległe, po obu stronach bosforu?-- Warna stanowiła prawe skrzydło woysk tureckich pod Szumlą;--- ten *punkt* opanowany;-- woysko rossyjskie obsacza muzułmanów obozujących pod Szumlą;--- cóż więc dziś Turkom pozostaje, jak tylko spieszny odwrot, lub wąwozy Kaudyńskie? (*)

Turcy są pierwsi na ziemi wojownicy, do śmiałego postępu naprzód kiedy im szczęście towarzyszy;-- lecz po doznaney przygodzie, turcy są znowu pierwsi do ucieczki! Barbarzyńcy, dwie tylko znają ostateczności: *szał i trwogę*;-- sztuka porządnego odwrotu, nie jest im wcale wiadoma.

(*) *Wąwozy Kaudyńskie sławne klęską Rzymian, i zawarciem ohydnego pokoju z Samnitąmi.* *P. R.*

--- u nich odwrót staje się zaraz popłochem;--- porządek natychmiast wszystko, namioty, działa, ammunicye;-- i powszechne: "*Ratuy się, kto „w Boga wierzy!* jest iedyną zasadą nauki ich odwrotów. --- Cóż zrobili po trzech pamiętnych bitwach zeszłego wieku, pod *Zenta*, *Peterwaradynem i Belgradem*, które przeciw xięciu Eugienijuszowi przegrali, a który tam powinien sam był zginąć? Oto we dwie godziny po walce, ani jeden już człowiek w obozach tureckich niepozostał;--- potrzykroć namiot Wielkiego Wezyra dostawał się zwycięzcy, rozpięty z całą wschodnią okazałością, jakby na czyje przyjęcie; równie i cały obóz z wszystkiemi rynsztunkami! ---

Toż samo i tu stać się może.--- Warna jest położona w tyle Szumli;-- jeżeli na wieść o jey opanowaniu, cała armija turecka postrada jednę chwilę do odwrotu,--- zginie!--- Rossyanie mogą się rozwinąć od Warny,--- przeciąć jey wszystkie drogi któremi przyszła, i któremi powracać musi.-- Jakiż naówczas będzie odwrót woysk ottomańskich?

Wzięcie Warny jest przepowiednią wielkich zdarzeń;--- skutki tego zwycięztwa mogą bydź niezmierzone. --- Jeżeli bowiem pora roku następuje przykra dla Rossyan, nie jest że ona tym przykrzeyszą dla Turków? Ci nienawidzą woyny w zimie,--- Rossyanie za nic ją sobie mają.

Przed dwoma miesiącami, każdego turka i konia tureckiego, uważano za istoty nadprzyrodzone, niezwyciężne! Dziś piorun który uderzył Warnę; rozproszył nakoniec te romantyczne marzenia! Warna jest odpowiedzią na wszystkie wnioski i wieści, rozsiewane po całey niemal Europie!-- Rossya ułomek tylko swey potęgi stawiła do tey gry z Turcyą,-- sułtan Machmud, *wszystko stawił na kartę!*„

TURCYA. (*Z Alexandryi* 24 *Września.*) Dziś zawinął tu pierwszy oddział eskadry egipskiey z Morei, składający się z 26 żagli, i przywiózł około 5000 woyska. Okręt liniiowy konstantynopolitański zatonął w drodze. Ludzi okrętowych i żołnierzy uratowano, ale 600 koni i 300 dział bronzowych, nielicząc w to zwyczaynych bateryi, mnóstwo innych materyałów wojennych od marynarki, ocalonych z bitwy pod Nawarynem, wszystko zatonęło; szkoda przeszło milion piastrów jest szacowaną.

GRECYA. Listy z Korfu pod d. 21 Października donoszą, że jenerał Maison, na wałach twierdz zabranych turkom, obok chorągwi mocarstw sprzymierzonych, kazał także wywiesić chorągiew Grecyi. --- Admirał *Heyden* popłynął w tych dniach do Malty, dla połączenia się z eskadrą admirała *Ricord*, który tam już przybył, i umówienia względem blokady Dardanellów. --- Prezydent Grecyi, miał im wyznaczyć wyspę Samos, na skład broni i ammunicyi.

ANGLIA. (*Z Londynu* 8 *Listopada.*) Dziennik torysów *Brigthon Gazette* utrzymuie; że xiążę Wellington, przy zabezpieczeniu praw protestanckich, nakłania się do udzielenia żądanych swobód katolikom. --- Za kilka dni, gotowych będzie do wypłynienia 18 okrętów linijowych na morze. --- Xiążę Esterchasy poseł austryacki, spadł wczoray nieszczęśliwie z konia, i złamał lewą nogę.--- Liczba klubów bruńświckich istniejących w połączonych królestwach, do 108 wynosi. --- Wiadomość o blokadzie Saloniki przez Rossyan, urzędownie tu już miała bydź oznaymioną.

FRANCYA. (*Z Paryża* 10 *Listopada.*) Mówią o nowych odmianach w radzie stanu i ministerstwie.--- Gazeta Francyi, tak malnie różne epoki niestałości życzeń i mniemań swego narodu: w r. 1789 chciano umiarkowaney monarchii;--- w r. 1791 demokracyi z tytułem króla;--- w r. 1792 rzeczypospolitey demagogiczney;-- w r. 1795 znienawidzono rewolucyą,-- w r. 1797 nienawiść ta silniey się odzywała;--- w r. 1798 okazano przywiązanie do rewolucyi i jakobinizmu;-- od r. 1800 do 1814 panowała uległość rządowi monarchicznemu i oppozycya przeciwko liberalnym gazetom;-- w maju 1815 liberalizm i jakobinizm;-- w sierpniu 1815 otwarty

rojalizm;-- strona prawa;-- w r. 1816 prawy środek, (*centre*);--- w r. 1817 prawy i lewy środek;-- w r. 1818 lewy środek i lewa strona;-- w r. 1819 lewa strona;-- od r. 1820 do 1823 prawy środek i prawa strona;-- w r. 1824 sama prawa strona, (po wyiściu *Chateaubrianta* z ministerstwa);--- w listopadzie 1827 lewy środek i prawa strona;-- w kwietniu 1828 lewa strona!,,---

HISZPANIA. Z Gibraltaru donoszą pod dniem 23 Października, że tamteysza zaraza morowa ciągle się szerzy, mimo odmian iesiennego powietrza, które obiecywało iey ustanie. 22go było iuż 1554 chorych, a 41 umarłych.

W Walencyi miano odkryć 27 Października nowy spisek, w chwili samego wybuchnienia. Pomiędzy uwięzionemi znayduie się kapitan 17 półku;--- ieden officer od ochotników królewskich, i półkownik *Betenquer* major placu. Szczegóły ani cel, nie są wiadome do tey pory.

PORTUGALIA. (*Z Lizbony* 25 *Października.*) Gierilasy prowincyi Tralos-Montes coraz większą niespokoyność wzbudzaią.-- Jnkwizycya pocztowa, nikomu nadesłanych z tamtąd listów nie wydaie.-- Od wczoray, podwoiono patrole w mieście.-- Don Miguel miał postanowić, aby każdego z rozbroionych powstańców na mieyscu bez litości zabiiano.-- W Alemteio pokazała się także mocna siła gieriiasów; ze wszystkich stron podnoszą głowę nieprzyiaciele D. Miguela.

(*Z Paryża* 9 *Listopada.*) Jeneralowie Stubs i Saldanha zaciągaią także ochotników do służby królowey Maryi w Niderlandach.-- (*Z Londynu* 8 *Listopada.*) Rozeszła się tu pogłoska, że flotta portugalska w Madeirze, zbuntowała się także przeciw D. Miguelowi.

SZWECYA. (*Z Sztokolmu* 6 *Listopada.*) Ogłoszono tu onegdy przez heroldów po wszystkich częściach miasta seym tegoroczny królestwa. Marszałkiem iest hrabia Karol Geer. Wczoray nastąpiło sprawdzenie pełnomocnictw deputowanych od wszystkich czterech stanów. Około 11 b. m. spodziewane otwarcie tego seymu przez króla.

CHINY. (*Z Londynu* 8 *Listopada.*) Woyna przeciw tartarom Bucharyi, ukończyła się szczęśliwie pa wzięciu do niewoli sławnego naczelnika rokoszu *Changkiura*. Cesarz odwołał tey chwili, (*d.* 11, *niewyrażono którego miesiąca*),-- zwycięzkie woysko swoie z Chaskgur Yarkand, i tylko pozostawiał osady w miastach.

LITERATURA.

DO REDAKCYI GONCA KRAKOWSKIEGO.

Czytając artykuł *w Goncu Nro* 20 *str:* 94. *o zjeździe uczonych w Berlinie*, przez professora W. *Estrejcher* udzielony; postrzegam między innemi wzmiankę o rozprawie geognostyczney o Karpatach P. *Pusch* z Warszawy, tamże czytaney, a przez Prezyduiącego zachwalonéy z tym dodatkiem: *że nieledwie pierwszy dał nam poznać góry dotychczas prawie nieznajome, a przynajmniey pod tym względem nieopisane.*

Gdyby zdanie podobne zmierzało do owego ucznia z Krakowa *Simplicius* zwanego, któren około r. 1640 dla spaceru tylko zwiedził część Tatrów Kieżmargskich, lub też do *Rzączyńskiego*, *Guetarda*, *Frölicha*, *Genersisch*, którzy po części lub w krótkości o nich pisali, albo do *Townsona* i *Wahlenberga* pod względem szczególniey roślinnym Karpaty zwie-

dzających, — a z których to ostatni i krótko bawiąc i powodzią (1813) zaskoczony, i omniemanych jakichściś tam rozbójnikach marząc, nieśmiał w dokładnieysze ich poznanie zapuszczać się, lub nakoniec: do *Beudanta* w smaku francuzkim z lekka rzecz traktującego; nieuwagę podobną, minąłbym. Lecz, kiedy zdanie to, od prawdy jest dalekie, a co gorsza, pamięci czcigodnéy zasłużonego Męża ubliża, — rzecz tę sprostować należy.

Jakkolwiek praca P. *Pusch* może mieć swe zalety, — opisanie przecież szczegółowe gór Karpackich uczonego *Staszyca*, w podróżach kilkoletnich, z niemałym kosztem, pracą, poświęceniem i trudami podjętych, i z planami, mappami w *Rocznikach Towarzystwa Warszawskiego* umieszczone, między innemi na pierwsze zasługuje wspomnienie i uwielbienie. Należało nawet obecnym tam Polakom po obywatelsku, przez miłość prawdy i sprawiedliwość zasłudze należną, zwrócić prezydującego *Humboldta* na drogę prawdy, aby po drugi raz w błąd słuchaczów niewprowadzał, jak się to stało z wielkim Kopernikiem, którego zniemczyć usiłował. —

Że *Staszyc* niebył z professyi górnikiem, niepodobna przecież zaprzeczyć tego, że znał mineralogią, i że na imie znakomitego *Geognosty* zasłużył sobie, i więcéy podobno od wszystkich autorów, którzy przed i po nim, aż dotąd o Karpatach pisali. Pisma co większa jego, taką dokładnością, nauką i zgłębieniem rzeczy zalecone, że zarówno i z pożytkiem przez *Mineraloga*, *Botanika*, *Fizyka* jak i *Geognostę* czytać się dają. — Z tych to właśnie powodów, sądzę, iż niemałą literaturze przysługę uczyniłby W. *Estrejcher*, gdyby rozprawy uczonego *Staszyca*, jako w przedmiocie sobie właściwym na język niemiecki przełożył, a praca ta byłaby bez wątpienia i pożądaną i na zjeździe obiecywanym w Hejdelbergu, dobrze przyjętą.

Co do mnie, miło mi jest to jawne o uczonéy pracy *Staszyca* dać świadectwo, z tym dodatkiem: iż odwiedzając raz i drugi Karpaty, służyła mi za przewodnika tak dokładnego, tak nauczającego, iż w kraju zdawien dawna znanym, zdawało mi się podróżować. —

Mam honor etc.... *Krakowianin.*

ROZMAITOŚCI.

W Paryżu umarło niedawno dziecię na trawiącą gorączkę, w którém znaleziono woreczek przyrośnięty do wnętrza, mający w sobie kłębek z włosów i massę organiczną, pełną podobieństwa do płodu. Massa ta ściśle rozebrana, okazała ślady organów i członków ludzkich. — Towarzystwo lekarskie wydało o tém nadzwyczayném zjawisku następnjącą opinią: *że ten płód mógł bydź bratem dziecięcia, całe 14 lat przez nie żywionym.*

TEATR. — 21. Dziś drama: OBLĘŻENIE WARSZAWY.